

Κινητοποίηση φοιτητών Θεσσαλονίκης εναντίον της επιστράτευσης Ελλήνων από τις Γερμανικές αρχές Κατοχής (1943)

Ο Ελληνοϊταλικός πόλεμος με βρήκε στην ΣΤ' Τάξη του Πρακτικού Λυκείου Θεσσαλονίκης στο κτήριο της ΧΑΝΘ. Διακόπηκαν τα μαθήματα, δεν θυμάμαι για πόσες μέρες. Αποφοιτήσαμε από ένα κτήριο της οδού Πατάφη που στέγαζε ένα Δημ. Σχολείο.

Το μάθημα της Ιστορίας μας το δίδασκε τότε ο καθηγητής μας Τρανός (δε θυμάμαι το μικρό του όνομα, μεγάλος τότε, δεν πρέπει να ζει τώρα). Γενικά αντιπαθούσα το μάθημα της Ιστορίας, ίσως γιατί διδάσκονταν μέχρι και την Ε' Τάξη από άλλους καθηγητές, πάνω στα χνάρια των διδακτικών μας βιβλίων. Με τον καθηγητή μας Τρανό τα πράγματα άλλαξαν. Δε δίδασκε από την έδρα, αλλά όρθιος ή ακουμπώντας σε κάποιο θρανίο στο κέντρο της αίθουσας. Η βαθμολόγησή μας γίνονταν σχεδόν ανάλογα με την ένταση της προσοχής μας. Η διδασκαλία ήταν μια διάλεξη στην οποία συμμετείχαμε ελεύθερα με ερωτήσεις και παρατηρήσεις. Μεγάλη εντύπωση προκαλούσαν τα λόγια του για την ελληνική επανάσταση του 1821. Αυτά που αντηχούν ακόμη στ' αυτιά μου είναι ότι για να γίνει μια επανάσταση χρειάζεται «μακράν προπαρασκευήν».

Η χώρα μας κατακτήθηκε από τους Γερμανούς. Γράφτηκα στη Γεωπονική Σχολή του πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης χωρίς εξετάσεις. Χωρίς εξετάσεις έγινε η εισαγωγή μου και την επόμενη χρονιά. Διαρκής μου σκέψη ήταν η νίκη των συμμάχων και η απαλλαγή μας από τον κατακτητή. Βλέποντας τις Γερμανοϊταλικές δυνάμεις να εξαπλώνονται όλο και σε μεγαλύτερες εκτάσεις, περνούσε από τη σκέψη μου πως αν οι κάτοικοι κάθε χώρας, αντί να βοηθούν τον κατακτητή, τον πολεμούν κατά κάποιο τρόπο, το ποθούμενο μπορούσε να είναι πιο κοντά. Αλλά δεν ξεχνούσα τα λόγια του καθηγητή μου ότι μια επανάσταση χρειάζεται «μακράν προπαρασκευήν».

Μια μέρα στο μοναδικό τότε αμφιθέατρο του πανεπιστημίου, περιμένοντας να έλθει ο καθηγητής, με πλησιάζει ένας γνωστός μου από τη γειτονιά φοιτητής και με φωνή όχι χαμηλή μου λέει «Αλέκο είσαι οργανωμένος πουθενά;». «Όχι», του απαντώ και συνεχίζει «θέλεις να πολεμήσεις για την πατρίδα;» και ρωτάς του λέω. Απάντηση «Από τώρα Αλέκο είσαι οργανωμένος;». Με συνέδεσε με έναν συμφοιτητή μου οργανωμένο ήδη στο ΕΑΜ. Αργότερα γίναμε ΕΠΟΝ.

Έκτοτε αισθανόμουν, ότι δεν είμαι πλέον η ασήμαντη αδύναμη μονάδα και ότι άρχιζε για μένα η προπαρασκευή 1943. Από καιρό διαδίδονταν ότι οι Γερμανοί σκοπεύουν να προβούν σ' επιστράτευση Ελλήνων, προφανώς για αποδέσμευση δυνάμεων για το ανατολικό μέτωπο.

Οι διαμαρτυρίες και κινητοποιήσεις από διάφορους φορείς έχω ήδη αρχίσει. Μια από αυτές ήταν και η συγκέντρωση διαμαρτυρίας των φοιτητών λίγες μέρες προ του Πάσχα του 1943 στη Φοιτητική Λέσχη πλάι στο Κρατικό Θέατρο στον Λευκό Πύργο. Ήταν ένα ανοιξιόατικο πρωινό. Είχαμε μάθημα

εδαφολογίας με τον αείμνηστο καθηγητή μας Σταύρο Παξινό, στο 2^ο τότε Γυμνάσιο αρρένων στην οδό Σχολείων. Μπήκαμε στην αίθουσα περιμένοντας τον καθηγητή μας για μάθημα. Με την έλευση του καθηγητή και πριν προλάβει ν' αρχίσει τη διδασκαλία, ένας συμφοιτητής μου, δεν θυμάμαι ποιος, ζητά από τον καθηγητή συγγνώμη και του λέει «Κύριε καθηγητά, εμείς σε λίγο πρέπει να μαζευτούμε στη λέσχη μας για να διαμαρτυρηθούμε για την επιχειρούμενη επιστράτευση και γι' αυτό δεν έχουμε διάθεση για μάθημα. Θέλετε να μας πείτε κάτι σχετικό;». Χωρίς να χάσει χρόνο, λες και ήταν προετοιμασμένος, μας λέει τα εξής: «Κάποτε στη διάρκεια της επανάστασης του 1821, ένας νεαρός Έλληνας πάει και βρίσκει τον Θ. Κολοκοτρώνη και του λέει: «Αρχηγέ, ήρθα να μου δώσεις όπλο να πολεμήσω κι εγώ για την πατρίδα» και ο Κολοκοτρώνης του απαντά: «Πού να βρούμε εμείς παιδί μου το όπλο; Πάνε να σκοτώσεις έναν Τούρκο, να του πάρεις το όπλο και να 'ρθεις να πολεμήσεις μαζί μας». Θύελα χειροκροτημάτων στην αίθουσα και αποχωρήσαμε για τη Λέσχη μας. (Οι ήρωες του 1821 ξαναζωντάνευαν μέσα μας). Στη Λέσχη έγιναν ομιλίες σχετικά με το αντικείμενο και τη μεθόδευση και και την κλιμάκωση των κινητοποιήσεων από σημαντικά στελέχη μας.

Οι ώρες περνούσαν. Γύρω στις πρώτες απογευματινές ώρες μας πήραν είδηση οι Γερμανοί και μας μπλοκάρησαν οι Τζανταρμάδες τους. Όλα έδειχναν ότι θα μας πιάνανε όλους, ώσπου κάποιος από τους συναδέλφους μας μας ανακοινώνει ότι είναι δυνατόν να διαφύγουμε όλοι από μία πίσω πόρτα (που δεν απείχε τότε πολύ από τη θάλασσα), απλά θα πρέπει πρώτα να φύγουν οι πρωτοστατούντες. Γι' αυτό θα πρέπει να συγκεντρωθούμε αρκετοί προς τις τζαμαρίες της πρόσοψης για να μη βλέπουν από έξω τι συμβαίνει μέσα στη Λέσχη. Έτσι και έγινε, όταν ήλθε η σειρά μας να φύγουμε και μεις, περί τους 150 αγόρια και κορίτσια, μας πήραν είδηση, μας περικύκλωσαν και με την απειλή περιστρόφων μας μαντρώσανε στη Λέσχη. Σε λίγο μας φόρτωσαν σε δύο φορτηγά αυτοκίνητα και βρεθήκαμε στις φυλακές Παύλου Μελά.

Την πρώτη βραδυά μας είχαν στο ύπαιθρο (γύρω μας βέβαια συρματοπλέγματα) χωριστά από τα κορίτσια που αφέθηκαν ελεύθερες κατά το σούρουπο. Η διαταγή του Γερμανού υπευθύνου αξιωματικού ήταν να μείνουμε εκεί χωρίς φαΐ, χωρίς νερό. Οι φυλακισμένοι όμως στο κτήριο των φυλακών, που ήταν πλάι μας, μας εφοδίαζαν με νερό που το κατέβαζαν με δεμένα με σπάγγο κονσερβοκούτια. Συμπαραστέκονταν στον αγώνα μας.

Δεν ξέρω τι σκέπτονταν οι άλλοι. Εγώ σκεπτόμουν φευγαλέα για την τύχη μου και περισσότερο για τη στεναχώρια που θα έδινα στους γονείς μου και τα πέντε αδέρφια μου (μεγαλύτερα όλα από μένα) σε περίπτωση αποστολής μας στη Γερμανία ή θανατώσεώς μας.

Επίσης σκεπτόμουν συνεχώς να βρω τρόπο δραπετεύσεως. Έκανα διάφορα σχέδια, αλλά λύση δε μπορούσα να βρω. Δε ξέρω, βέβαια, αν θα δραπέτευα τελικά σε περίπτωση δυνατότητας, γιατί σκεπτόμουν τις συνέπειες για την οικογένειά μου. Πάντως πρέπει να είχα εμφάνιση πολύ λυπημένου. Τη μέρα του εγκλεισμού μας στο κτήριο της φυλακής περάσαμε από ανάκριση, ένας-ένας, από Γερμανό με Έλληνα διερμηνέα. Μία των ερωτήσεων ήταν αν ανήκαμε ή αν ανήκουμε σε καμιά οργάνωση. Στο «ναι» της απαντήσεώς μου

τόσο ο διερμηνέας όσο και εν συνεχεία ο Γερμανός άκουσαν ότι ανήκα στην ΕΟΝ (οργάνωση του Μεταξά). Ούτε ένας δεν απάντησε διαφορετικά, όπως διαπιστώθηκε όταν μετά την ανάκριση βρήκαμε τους ανακριθέντες. Οι 125 περίπου κρατούμενοι φοιτητές κατά τη γνώμη μου δεν ανήκαμε όλοι στην ΕΠΟΝ. Και όσοι ανήκαμε δεν ξέραμε για τους άλλους εκτός και αν ανήκαμε στην ίδια ομάδα.

Μια μέρα μετά την ανάκριση, με πρωτοβουλία των πιο ισχυρών στην ψυχή, εγκαινιάζεται καθημερινή γυμναστική στην έφοδό μας από το κτήριο και ψυχαγωγία εντός. Οι μη φοιτητές κρατούμενοι μας συμπαθούσαν ακόμη περισσότερο. Παράλληλα οι συνάδελφοί μας, εκτός φυλακής απεργήσανε ακόμη και από το συστίό τους που μας το στέλνανε με τρίτροχο καροτσάκι (το φαγητό της φυλακής ήταν μια πράσινη σούπα με άγνωστα χορταρικά), κινητοποίησαν την Πρυτανεία, τις τοπικές ελληνικές αρχές, καθώς και τις θρησκευτικές, προκειμένου να μεριμνήσουν για την απόλυσή μας.

Τελικά μας κράτησαν 7-8 μέρες και μια βδομάδα προ του Πάσχα (1943) μας απέλυσαν. Κατά τη διάρκεια της κρατήσεώς μας, όπως προανέφερα, διάφορες σκέψεις με έκαναν να φαίνομαι λυπημένος, σκυθρωπός και σοβαρός. Σ' αυτήν την κατάσταση με πλησιάζει ένας φίλος ο Τέος Σαλαπασίδης και μου λέει: «Αλέκο, σε βλέπω πολύ στεναχωρημένο.», «Ναι», του λέω, «Είμαι». «Άκουσέ», μου λέει, «μη στεναχωριέσαι. Τι μπορούν να μας κάνουν; Το πολύ πολύ να μας σκοτώσουν. Για την πατρίδα μας την Ελλάδα αξίζει να σκοτωθούμε» –ήταν αυτός που με οργάνωσε στο ΕΑΜ– «Ναι ρε», του λέω, «το πολύ πολύ να μας σκοτώσουν». Από τότε έπαψα να συλλογιέμαι και χαιρόμουν και εγώ μαζί με τους άλλους τη ζωή έστω και φυλακισμένος. Δεν τον ευχαρίστησα τότε για το κουράγιο που μου έδωσε, αλλά ούτε και μετά την αποφυλάκισή μας. Τον ευχαριστώ τώρα από το χειρόγραφο μου αυτό. Δεν ξέρω πού βρίσκεται και αν ζει. Είχε μετοικήσει στην Αθήνα.

Πριν απολυθούμε, μας παρατάξανε λίγο προ της κύριας εξόδου του στρατοπέδου. Είχαμε μαζί μας και καμιά κουβέρτα που μας στείλανε από τα σπίτια μας. Εκεί μας είπε μερικά πατρικά λόγια ο Πρύτανης Στύλτων Κυριακίδης, σοβαρός και λυπημένος και ότι οι Γερμανοί μας συγχωρούν αντιμετώπισαντες μας σαν παιδιά. Φύγαμε, όμως κράτησαν τον Μπαλή –δεν θυμάμαι το μικρό του όνομα– φοιτητής της φιλοσοφικής και ψυχωμένος όπως λέγανε. Μετά από μερικές μέρες απολύθηκε και αυτός. Σ' ένα άλλο μπλόκο αργότερα συνελήφθη και θανατώθηκε.

Πηγαίνοντας για τα σπίτια μας ομαδικά, φτάσαμε στην Αγίου Δημητρίου, όπου τότε άρχιζε και το πυκνοκατοικημένο τμήμα της Θεσσαλονίκης. Ο κόσμος αντιλήφθηκε αμέσως περί τίνος επρόκειτο και από τα μπαλκόνια, τις πόρτες και τα παράθυρα μας ρωτούσαν διάφορα, χωρίς να μας χειροκροτούν από φόβο. Γενικά εμπυχώνανε αυτοί εμάς και εμείς αυτούς. Η δουλειά μας πήγαινε καλά, όλοι προπαρασκευαζόμασταν.

«Η επανάσταση θέλει μακράν προπαρασκευήν».

Αλέκος Βασιλειάδης
Συνταξιούχος Γεωπόνος

